

З наведеної вище діаграми видно, що більша кількість дівчат характеризується наявністю стресу (стресовий стан – 25%, передстресовий стан – 15%).

За отриманими даними можна зробити такі висновки:

- спостерігається значна різниця між знаком емоцій у хлопців та дівчат; у хлопців переважають негативні емоції, а у дівчат – позитивні;
- різниця між стимулюючими та гальмівними впливами у хлопців та дівчат незначна, а саме в межах від 10% до 14%;
- дівчата дещо більш схильні до стресу, ніж хлопці, різниця становить 5%.

Тож можна сказати, що дівчата схильні до більш сильного прояву своїх емоцій, ніж хлопці, що вимагає врахування гендерних особливостей в організації навчально-виховного процесу.

Список використаних джерел

1. Василюк Ф.Е. Психология переживания/Ф.Е.Василюк - М.: Изд-во Московского университета, 1984. – 200с.
2. Ильин Е.П. Эмоции и чувства /Ильин Е.П. - СПб: Питер, 2001. – 752с.
3. Бендас Т.В. Гендерная психология. Учебное пособие/ Т.В.Бендас - СПб: Питер, 2006. – 431с.
4. Ильин Е.П. Пол и гендер/ Е.П.Ильин - СПб: Питер, 2010. – 688с.
5. Шевченко Л.А. Гендерная психология. Учебное пособие/ Л.А.Шевченко - Харьков: МИТ, 2004. – 100с.
6. Ткалич М.Г. Гендерна психологія. Навчальний посібник// М.Г.Ткалич – Київ: Академвидав, 2011. – 248с.

Чемерпільська А.

Особливості розвитку наочно-образного мислення у старшому дошкільному віці

В даний час особливої актуальності набуває проблема розумового виховання дітей дошкільного віку. Протягом ряду років основні зусилля радянських науковців, що досліджували пізнавальні процеси дітей дошкільного віку, були зосереджені на вивчення двох проблем. Одна з них - це проблема розвитку процесів сприйняття. Друга проблема - це проблема формування понятійного мислення. Разом з тим значно менше розроблена проблема розвитку наочно-образного мислення дошкільників. В даний час безперечно доведено, що в розумовому розвитку дошкільнят важливе значення мають наочно-дієве і наочно-образне мислення. У ряді досліджень (Б. Г. Ананьєв, О. І. Галкіна, Л. Л. Гурова, А. А. Люблінська, І. С. Якиманська та ін) переконливо показана важлива роль образного мислення при виконанні різного роду діяльності, вирішенні як практичних, так і пізнавальних завдань.[3] Були виділені різні типи образів і досліджена їх функція в здійсненні розумових процесів. Проблема образного мислення інтенсивно

розроблялася рядом зарубіжних вчених (Р. Арнхейм, Д. Браун, Д. Хебб, Г. Хейн, Р. Хольда та ін). Багато авторів (А. В. Запорожець, А. О. Люблінська, Ж. Піаже та ін.) розглядають виникнення наочно-образного мислення як вузловий момент у розумовому розвитку дитини. Проте, умови формування наочного мислення у дошкільнят, механізми його здійснення вивчені далеко не повністю. Слід зазначити, що здатність до оперування уявленнями не є безпосереднім результатом засвоєння дитиною знань і умінь. Аналіз низки психологічних досліджень дає підставу вважати, що дана здатність виникає в процесі взаємодії різних ліній психологічного розвитку дитини - розвитку предметних і гарматних дій, мови, наслідування, ігрової діяльності і т.д. Аналіз як вітчизняних, так і зарубіжних досліджень показує, що розвиток наочно-образного мислення - це складний і тривалий процес, всебічно і повне вивчення якого вимагає проведення циклу експериментальних і теоретичних робіт.[7]

У період дошкільного дитинства відбувається перехід від наочно-дієвого мислення (властивого дітям 3-4 років) до наочно-образного (5-6 років) і словесного (6-7 років). Відомий психолог Ж. Піаже виділяє чотири стадії у розвитку інтелекту дитини. На стадії сенсомоторного, або практичного мислення (від народження до 2-х років), дитина пізнає навколишній світ в результаті своїх дій, рухів, маніпуляцій з об'єктами (наочно-дієве мислення). З появою мови починається стадія доопераційного мислення (що триває від 2-х до 7-ми років), протягом якої розвивається мова, формується здатність розумово (внутрішньо) уявляти собі зовнішні предметні дії (наочно-образне і словесно-логічне мислення). Найбільший інтерес для нас представляє стадія доопераційного мислення, а саме наочно-образне. Образне мислення - основний вид мислення дитини дошкільника. У найпростіших формах воно з'являється вже в ранньому дитинстві, виявляючись у вирішенні вузького кола практичних завдань, пов'язаних з предметною діяльністю дитини, із застосуванням найпростіших знарядь. Основна особливість наочно-образного мислення - рішення дитиною життєвих завдань не тільки в ході практичних дій з предметами, що характерно для наочно-дієвого мислення раннього періоду розвитку, але і в умі з опорою на образи - уявлення про ці предмети.[1] Рівень сформованості наочно-образного мислення визначається головним чином розвитком зорового сприйняття, короткочасної і довготривалої пам'яті. Приблизно до чотирирічного віку у дошкільника в цілому завершено процес формування основних психічних функцій, що створює необхідну базу для становлення і інтенсивного розвитку наочно-образного мислення дитини.

У багатьох вітчизняних досліджень розкривається структура наочно-образного мислення і дається характеристика деяких особливостей його функціонування (Б. Г. Ананьєв, Л. Л. Гурова, В. П. Зінченко, Є. М. Кабанова-Меллер, Т. В. Кудрявцев, Ф. М. Шемякін, І. С. Якиманська та ін.). В якості основного засобу здійснення цієї форми мислення виступають образи, які можуть відрізнятися за ступенем узагальненості, за способами формування та

функціонування. Сама розумова діяльність виступає як оперування образами. [3]

У роботах І.С. Якиманського виділені три типи оперування образами. Перший тип характеризується посилення представляти предмети (або їх частини) в різних просторових положеннях. Для другого типу характерно перетворення структури та просторового положення вихідного образу. Третій тип оперування полягає в побудові принципово нових образів, на основі складних перетворень вихідних образів.

Багато авторів (А.В. Запорожець, А.А. Люблінська, Ж. Плаже та ін.) розглядають виникнення наочно-образного мислення як вузлового моменту у розумовому розвитку дитини. Одна з важливих ознак розвитку наочно-образного мислення полягає в тому, наскільки новий образ відрізняється від вихідних даних, на основі яких він побудований. Важливою умовою виникнення наочно-образного мислення є формування у дітей умінь розрізняти план реальних об'єктів і план моделей, що відображають ці об'єкти. Розвиток образного відображення дійсності у дошкільнят йде в основному за двома основними лініями: а) удосконалення і ускладнення структури окремих образів, що забезпечують узагальнене відображення предметів і явищ, б) формування системи конкретних уявлень про той чи інший предмет. Окремі уявлення, що входять в цю систему, мають конкретний характер. Однак, будучи об'єднані в систему, ці уявлення дозволяють дитині здійснювати узагальнене відображення навколишніх предметів і явищ. [6] Основна лінія розвитку наочно-образного мислення полягає у формуванні вміння оперувати образами предметів або їх частин. В якості основи такого оперування виступає вміння дітей доволіно актуалізувати ці образи. Такі вміння виникають у дітей в ході засвоєння двох тісно взаємозалежних систем дій. Спочатку формується система аналізу дій, в процесі яких дитину навчають послідовно виділяти основні, а потім похідні частини предмета, тобто навчають йти від загального до приватного. [6] Суттєвий момент розвитку наочно-образного мислення - формування у дітей певної техніки оперування образами. Основою такого оперування є використання дітьми особливої групи засобів розумової діяльності, за допомогою яких здійснюються різного роду уявне переміщення предметів у просторі. [5] Образне мислення - основний вид мислення дітей 5-6-ти річного віку. І як показують дослідження психологів, вже в цьому віці діти можуть оволодіти багатьма можливостями, пов'язаними з цим видом мислення, вони можуть навчитися подумки перетворювати образи реальних предметів, будувати наочні моделі (типу схем), що відображають суттєві властивості об'єктів або явищ, планувати свої дії в думці.

Як вітчизняні так і зарубіжні дослідження показують, що розвиток наочно-образного мислення - це складний і тривалий процес.

Дослідження вчених і отримані результати дослідно-експериментального вивчення наочно-образного мислення дітей дошкільного віку дозволили виділити нам наступні особливості розвитку наочно-образного

мислення в дошкільному віці: наочно-образне мислення - основний вид мислення дитини дошкільника.

Отже, основне значення в пізнанні дошкільнятами навколишнього світу набуває наочно-образне мислення. Воно дає дитині можливість засвоювати узагальнені знання про предмети та явища дійсності, стає джерелом дитячої творчості.

Список використаних джерел

1. Венгер Л. А, Мухіна В. С. Розвиток мислення дошкільника// Дошкільне виховання - 2002, № 7, ст. 22
2. Виготський Л.С. Питання дитячої психології. - СПб., 2004
3. Гурова Л.Л. Функція наочно-образних компонентів у вирішенні завдань. // Питання психології. - 1998, № 5, ст. 76-89.
4. Обухова Л.Ф. Етапи розвитку дитячого мислення - М., 1999
5. Поддяков М.М. Мислення дошкільника - М., 1999
6. Тихомиров О.К. Психологія мислення - М, 1984 30.
7. Урунтаева Г.А. Дошкільна психологія - М., 1999

Чорна А.

Особливості процесу запам'ятовування у підлітковому віці

Пам'ять є складним психічним процесом, без неї неможливий повноцінний розвиток особистості й суспільства в цілому. Якби організм не зміг відтворювати події минулого, то не зміг би й пристосовуватися до середовища, що забезпечило б неможливість подальшого вдосконалення особистості. Отже, вона має велике значення в діяльності людини в будь-якому віці.

Завдяки пам'яті розширюються пізнавальні можливості людини, вони є основою для творчої діяльності, оскільки створення нового базується на попередньому досвіді.

Цим процесом володіють всі живі істоти, але найкраще розвинений він у людини, що ставить її на вищий рівень відносно тварин. Пам'ять є умовою навчання, з її допомогою розвиваються здібності людини. Вона відрізняється на кожному віковому етапі. Уже з моменту народження можна спостерігати деякі прояви пам'яті. Дитина навчається ходити, говорити, проявляє себе в будь-якій діяльності, це розширює її пізнавальну сферу. Так, у дворічному віці, у випадку активної діяльності у дітей спостерігаються різні здібності запам'ятовування. Кардинальні зміни в процесі пам'яті відбуваються в підлітковому віці. Основною характеристикою цього віку є перехід від дитинства до дорослого життя. Саме цей період є найкращим для розвитку даного процесу.

Підлітковий вік є особливо сензитивним до оволодіння засобами самовиявлення, що зумовлює актуальність розвитку регулятивних функцій пам'яті.